

פרק ארבע מיתות

מתניתין

מט-ב **ארבע** (1) סוגי עונשי מיתות נמסרו לבית דין, (2) לדון את החייבים בהן.

וסובר התנא קמא שהמיתה החמורה שבהן היא **סקילה**, ולאחריה **שריפה**, ולאחריה **הרג**. וחנק היא הקלה שבהן.

שלדעתו סקילה חמורה משריפה, ושתייהן חמורות מהרג, ושלשתן חמורות מחנק. ואם נתחייב אדם שתי מיתות, הרי הוא נידון בחמורה (3).

רבי שמעון אומר: אין סדר חומרתן כפי שנקט התנא קמא, אלא החמורה שבהן היא **שריפה**, ולאחריה **סקילה**, ולאחריה **חנק**. והרג היא הקלה שבהן.

שלדעתו שריפה חמורה מסקילה, וחנק חמור מהרג.

זו אופן עשיית מצות הנסקלין כמו שנשנו

בפרק הקודם. ובמשניות הבאות, יתבאר אופן עשיית שאר המיתות.

גמרא

אמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא: כל מקום שמצינו במשניות **שישנו חכמים** סדר של דברים דרך **מניין**, שסידרו את הדברים והביאו דבר אחרי דבר, **אין מוקדם ומאוחר**. אין חשיבות לסדר הדברים, לפי שחכמים לא דקדקו להקדים בהבאת הדבר הקודם ולאחר את המאוחר, כי מצינו מקומות שנשנה דבר בסוף המשנה, כאשר צריך להקדימו במעשה, כגון: סדר שמונה בגדים של כהונה גדולה, שהמכנסים קודמות בלבישה, והמשנה לא הקדימה לשנותן כסדר לבישתן (4).

ויש מקומות מסויימים שבהם המשנה סדרה את הדברים כמשפטם לכתחילה, ואם שינה

כהונה מפציעים את מוחו בגזירים, מיתות אלו לא נתנו לבית דין, אלא הן בגדר "קנאים פוגעים בו" וכדומה.

3. נפקא מינה זו מוזכרת בגמרא לקמן [נ ב] ורש"י כאן הביאו. ובמאירי [עמוד רן] הביא עוד נפקא מינה, אם נתערבו מחוייבי מיתה חמורה במחוייבי מיתה קלה שכולם נידונים במיתה הקלה, ומתוך כך צריך לידע איזו היא המיתה החמורה ואיזו היא המיתה הקלה.

4. בחידושי הר"ן מפרש, שלשון אין מוקדם

1. תוספות חכמי אנגליה הקשו, לשם מה הזכירו את מנין המיתות. ובמרגליות הים הביא לתרץ, שבא הדבר ללמד, שכל אחת מהמיתות נמנית כמצוות עשה לעצמה, וכן מנאן הרמב"ם בספר המצוות.

2. בירושלמי מדייק מכאן שרק לבית דין נמסרו מיתות אלה, אבל המלכות אינה דנה אלא במיתת סייף, ובמהרשש"ך כתב, שיש לדקדק מכאן גם הגבלת סוגי המיתות לבית הדין, ששנינו שבמקרים מסויימים היו הורגים אדם בדרכים אחרות, כגון: כהן ששימש בטומאה, פרחי

שנגע בהן, או שהוא רק צבע והטהרות טהורות: **רוק תפל** — רוק ריק ונגוב וחסר כל טעם מאכל, דהיינו רוק של אדם שלא טעם כלום כל היום⁽⁶⁾, **ומי לעיסת גריסין** של פול — שלועסים וכוססים אותם ומשפשפים בהם את הבגד, **ומי רגלים** שהחמיצו והסריחו⁽⁷⁾, **ונתר** — מין אדמה רכה⁽⁸⁾ הנקראת נתר ומשפשפים בה את הבגד

את סדר הדברים, בדיעבד כשר, כגון הדברים המובאים בסדר חליצה.

חויז משבעה סמנין, האמורים לגבי כתם של דם, שבהם המשנה דקדקה בסדר הדברים.

דתנן: שבעה סמנין⁽⁵⁾ **מעבירין על הכתם** לבודקו אם הוא דם נדה המטמא טהרות

ומאוחר כולל שני ענינים:

האחד, שאין הסדר כמו שנשנה בדווקא, ואם החליף את הסדר — כשר, מיהו לכתחילה ראוי שיעשה את הענין כסדר השנוי במשנה, כענין סדר חליצה, ואם הקדים ריקה לחליצה — חליצה כשרה.

השני, שהסדר השנוי במשנה אינו סדר הדברים כלל, ואם עשה כסדר הדברים במשנה — לא יצא. כמו המשנה גבי בגדי כהן המקדימה כתונת למכנסיים, ולכן הגמרא לקמן שהביאה משנה זו, הקשתה: "ותנא נמי מאי טעמא אקדמה" כלומר, מאחר שאין ללבוש את הכתונת תחילה, מדוע המשנה הקדימה למכנסיים, כי אף על פי שאנו אומרים: שאין מוקדם ומאוחר, מכל מקום לא משתמע מכך אלא שאין הכרח לעשות כפי הסדר שבמשנה, אבל לא שנקטו במשנה סדר שאין אפשרות לעשות כמותה, ואם עשה לא יצא. ולזה תירצו בגמרא שם, שהמשנה נקטה כן כיון שהפסוק הקדימו.

5. רש"י פירש, שכל דבר המועיל לחבירו נקרא "סם" לגביו, ש"סם" אינו לשון: בושם או מרפא, אלא לשון: דבר הצריך תיקון לחבירו.

6. כך פירש רש"י, ובגמרא בנדה [סג א] פירשו: איזהו רוק תפל, תנא: כל שלא טעם כלום מבערב. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, איזהו רוק תפל — כל שעבר עליו חצות לילה

ובשינה.

7. בברייתא של סדר הקטורת [כריתות ו א] שנינו: "והלא מי רגלים יפים לה, אלא שאין מכניסין מי רגלים במקדש כו", ועל זה הביא הכלבו, שהכוונה על מי מעיין אחד ששמו מי רגלים [כמו עין רוגל ביהושע טו ג], ואי אפשר לומר מי רגלים ממש, כי חס ושלום שיעשה על דעת לשרות בהם סימני הקטורת.

ובבאר שבע [כריתות שם] השיב עליו, שכובחים [צה א] משמע שמדובר במי רגלים ממש, וכמובא בר"ה [לג א] לענין שופר.

ובאבודרהם הקשה על הברייתא, מנין שאין מכניסים מי רגלים למקדש, והרי קרבו ופרשו של הבהמה קרב לגבי מזבח. ובמרגליות הים דחה הקושיה, שלא מצינו שיהיה הפרש קרב, רק בקרבנות הנשרפין מחוץ לעיר, אבל מה שנקרב על גבי המזבח, הרי כתוב: "והקרב והכרעים ירחץ במים". אמנם לפרש מי רגלים על שם מעיין כמו עין רוגל יוקשה ממה שכתבו בירושלמי [יומא פרק ד הלכה ה] שאין מכניסין מי רגלים, לפי שאין מכניסין ריח רע לעזרה מפני הכבוד, אמנם יתכן שהמים של אותה מעין היה להם ריח רע ולפיכך נתכנו כך.

בשטה מקובצת [כריתות שם] הביא שיש מפרשים מי רגלים — עשב ששמו כך, ומפני השם שהוא גנאי לא היו לוקחין אותו.

8. מצודות ירמיהו ב כב, משלי כה כ

מועילים אלא רק לאחר הכיבוש ברוק, וכן כולם מועילים רק אם מכבסים בהם לפי הסדר שנימנו במשנה.

רב פפא סבא משמיה דרב אמר: אף ארבע מיתות שבמשנתנו המשנה דקדקה בסדרן, מדקא מפליג רבי שמעון והביא את אותן ארבע מיתות בסדר אחר — שמע מינה כי הסדר שנכתבו דוקא קתני, כפי סדר חומרתן, את החמור יותר תחילה, ואם נתחייב אדם שתי מיתות, המיתה שהוקדמה במשנה, קודמת לחברתה.

ואידך רב סחורה, גם כן מודה שהמשנה דקדקה בסדר המיתות לסדרן כפי חומרתן, אלא שרב סחורה בפלוגתא לא קא מיירי, לא רצה להביא דין שיש בו מחלוקת⁽¹²⁾.

לניקוי, ובורית — מין עשב שמנקה⁽⁹⁾, קמוליא — מין גיר, ואשלג — מין חומר ניקוי הנמצא בנקבי מרגליות העולות מתוך הים⁽¹⁰⁾.

אם כיבס את הבגד בכל שבעת סממנין אלו לפי הסדר שנימנו במשנה, תחילה רוק תפל, אחר כך מי גריסין, ואחר כך מי רגלים וכו' והכתם נעלם, סימן שהיה זה דם, ואם הכתם לא נעלם, סימן שהיה זה צבע ולא דם⁽¹¹⁾.

וקתני סיפא של המשנה: אם העבירן את הסממנין על הבגד שלא כסידורן — שלא כסדר שנימנו במשנה, או שהעבירן שבעתן כאחד את כל שבעת הסממנין בבת אחת — לא עשה ולא כלום, שאם לא עבר הכתם בכך, עדיין יש להסתפק שמא הוא דם, ומה שלא נעלם בניקוי, הוא משום שאין הגריסין

9. הוא צמח המכיל בתוכו חומר סבוני

10. המאירי הביא: קמוניא — פירשו בו, שהיא נקורת היוצאת מפסולין של אבני גזית. ואשלג — פירשו בו בפרק תשיעי בשבת [צ א] שהיא פסולת היוצאת מנקיבת קצת מרגליות היוצאות מקצת מחצבים שבים.

11. כתב הרמב"ם [איסורי ביאה ט לז]: "כל כתם שנמצא על הבגד שאין לה במה יתלה אינו מטמא עד שיודע שהוא דם ואם נסתפק להם שמא הוא דם או צבע אדום מעבירין עליו שבעה סמנין אלו על הסדר, אם עבר או כהה עינו הרי זו כתם דם וטמאה ואם עמד כמות שהוא הרי זה צבע וטהורה".

והשיג עליו הראב"ד: "אמר אברהם, טעה בזה [הרמב"ם], שאין זה הבדיקה לטהר את האשה, אלא לטהר את הבגד, שאע"פ שיהיה דם, מאחר שאינו יכול לצאת, אינו מטמא מפני

שהוא בלוע, שאינו יכול לצאת — והוא טהור. אבל האשה לעולם טמאה".

הר"ן בחדושי, גם כן חלק על הרמב"ם והוכיח כדעת הראב"ד מהגמרא בנדה [דף סב]. והקשה על רש"י כאן שסובר כדעת הרמב"ם, ואילו בגמרא בנדה פירש רש"י כדעתו, וכתב כי אפשר שאף כאן כוונת רש"י כדעתו, שהבדיקה היא לא לבדוק אם זה דם נידה, אלא אם זה טומאה בלועה בבגד ואינה מטמאה.

רבינו תם בתוספות מפרש, שמדובר כאן אף בדם נדה ודאי, שעל ידי ז' סממנים אלו בטל [מכאן ולהבא] וטהור, כמו ששנה רבי חייא: דם נדה ודאי — מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלו.

12. לכאורה תירוץ זה אינו מובן, כי טעם זה שאינו רוצה להביא דין שיש בו מחלוקת, שייך כשמסכם הלכה, אבל לא כאשר דן בסדרה של המשנה.

רב פפא אמר: אף סדר יומא גם סדר עבודת יום הכיפורים, הסדורות במשניות במסכת יומא זו אחר זו, יש לעשותן כפי הסדר שנכתבו בדווקא.

דתנן במסכת יומא [ס א]: כל מעשה יום הכפורים כל העבודות של יום הכיפורים שעובד הכהן הגדול בבגדי לבן האמורים על הסדר שהובאו במשניות לפי סדר מסוים, אם לא עשאן כסידרן, אלא הקדים מעשה לחבירו — לא עשה ולא כלום, וצריך הוא לחזור ולעשותן על פי הסדר.

ואידך והאמורא האחר, שלא הביא משנה זו שצריך לעשותן לפי הסדר דווקא, סובר: ההוא חומרא בעלמא, מה שצריך לעשות שם את העבודות לפי הסדר שנישנו, הוא מצד חומרא בעלמא שהחמירה התורה בעבודת אותו היום, שאם שינה מהסדר — פסול, ואין הפסול מחמת שיש חשיבות לעבודה אחת יותר מהשניה, אלא הפסול הוא מצד חומר היום, שנכתב בסדר עבודות היום לשון "חוקה" שמשמעותו כי יש לעשות כסדר הזה בדווקא, ולכן לא הביא משנה זו יחד עם המשניות האחרות שהסדר שלהם הוא בדווקא מחמת חשיבות הדברים, כגון: ארבע מיתות, שנכתבו כפי סדר חומרתן, וכן: שבע סממנין, נכתבו כפי צורכו וכוחו של כל אחד מהם שגורם לו להקדם לחבירו, מה שאין כן גבי יום הכיפורים, החשיבות בסדר אינו מחמת חומרת העבודות, אלא רק מחמת חומר היום

שלא לשנות בו את הסדר.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אף סדר תמיד, צריך לעשותו כפי הסדר שנשנה בדווקא.

דקתני עלה: זהו סדר תמיד, משמע שיש קפידא שיעשה דווקא כפי הסדר שנשנה.

ואידך רב פפא לא הביא משנה זו, כיון שהוא סובר, כי ההוא אותה משנה שכתוב בה שזהו סדר תמיד, אין כוונתה שאם אינו עושה לפי הסדר שנשנה — פסול, אלא הסדר הוא רק למצוה בעלמא, ואם שינה והפך את הסדר — כשר.

ומה שאמר רב סחורה שבכל המשניות שנשנו דברים לפי סדר, אינו בדווקא, חוץ מהמקומות שהובאו לעיל שהם בדווקא, הוא אמר כלל זה כדי לאפקוי [להוציא] ממצות חליצה, שלא נאמר שהסדר שנכתב בו הוא בדווקא.

דתנן ביבמות [קו ב]: סדר מצות חליצה כיצד?

בא הוא היבם ויבמתו לפני בית דין, ובית דין היו נותנין לו עצה טובה החוננת לו, כגון אם הוא צעיר והיא זקנה או שהוא זקן והיא צעירה, מייעצים לו לחלוץ ולא לייבם, שנאמר [דברים כה ח]: "וקראו לו זקני עירו ודברו אליו", היינו דברים הראויים לו.

ולא רצה להביא אלא משנה שלא נאמרה בה מחלוקת לגבי הסדר, שאז אין הדבר מובן מאליו.

וביאר החמרא וחיי שהכוונה היא להיפך, שבדבר שיש בו מחלוקת מפורשת ביחס לסדרו — אינו מדבר, שהרי ברור שהסדר הוא בדווקא,

בזה רבי יהודה, הרי מתניתין היא:

והגמרא שם תירצה: **הא קא משמע לן:** כי מצוה הכי, יש מצוה לעשות לפי הסדר הזה, אבל ואי אפיך אם הפך את הסדר — לית לן בה, אין בזה פסול.

מבואר בדברי רבי יהודה שם שהסדר שהובא במשנה גבי חליצה אינו מעכב.

תניא נמי הכי, שהסדר בחליצה אינו מעכב, ששנינו: **בין שהקדים חליצה לרקיקה או רקיקה לחליצה — מה שעשה עשוי.**⁽¹³⁾

וכן הכלל שאמר רב סחורה שבכל המשניות שנשנו דברים לפי סדר, הסדר אינו בדווקא, חוץ מהמקומות שהובאו לעיל שהם בדווקא, בא גם לאפוקי להוציא מהא, דתנן [יומא עא ב]: **כהן גדול משמש כל השנה בשמונה כלים** — בגדים, והדיוט משמש בארבעה בגדים: א. בכתונת, ב. במכנסים, ג. במצנפת, ד. ואבנט. וכולם היו עשויים מפשתן לבן.

מוסיף עליהן כהן גדול עוד ארבעה בגדים הנקראים בגדי זהב, והם:

א. **חושן ארוג מחמישה מיני חוטים:** זהב ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש.

ב. **ואפור ארוג אף הוא מחמישה מיני חוטים**

והיא אומרת תחילה: **"מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה יבמי"** [דברים כה ז].

והוא אומר לה: **"לא הפצתי לקחתה"** [דברים כה ח].

ובלשון הקדש היו אומרים, בין היבם ובין היבמה צריכים לומר את הפסוקים הללו בלשון הקודש.

ואחר כך: **"ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחליצה נעלו וירקה בפניו"** [דברים כה ט], וצריך שיהיה רוק הנראה לדיינים, שהדיינים צריכים לראות את הרוק, בשעה שהיבמה מוציאתו מפייה, כי התיבות "לעיני הזקנים" בפסוק מוסכות אף על "וירקה בפניו".

ואחר כך: **"וענתה ואמרה, ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו, ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל"** [שם ט — י].

עד כאן דברי המשנה שם.

ואמר רב יהודה בגמרא שם: סדר מצות חליצה כך היא: **קוראה היבמה את הפסוק "מאן יבמי", וקורא היבם את הפסוק "לא הפצתי לקחתה", חולצת היבמה ורוקקת, וקוראה את הפסוק "ככה יעשה לאיש"**.

והוינן בה: מאי קא משמע לן? מה חידש לנו

דברים שאין האחד חמור מחבירו, כגון גבי סדר עבודת יום הכיפורים, שאין עבודה אחת חמורה מהשניה, אלא שהתורה הקפידה בחומרת היום לעכב משום שכתוב בו "חוקה", וכן גבי סדר תמיד, שהיא סתם מצוה, ומעשה אחד אינו חמור מהמעשה השני, בזה לא דיבר רב סחורה. אבל במצות חליצה, שמעשה אחד חמור מהמעשה

13. בחידושי הר"ן כתב, שרב סחורה שאמר כלל שבכל המשניות אין מוקדם ומאוחר חוץ מגבי ז' סממנים וגבי משנתינו בענין ד' מיתות בית דין, דיבר דווקא על המשניות המביאות דברים שהאחד חמור מהשני, כגון סקילה החמורה משריפה, וכן בז' הסממנים, האחד חמור וחזק מחבירו, אבל לא דיבר על המשניות המביאות

בשרו משמע שילבשם בעודו ערום, שאין לובשם אלא על בשרו, שאם לא כן למה נכתב "על בשרו" כלל.

וראים, כי אף שהמשנה הקדימה כתונה למכנסיים, מכל מקום בסדר לבישתן יש להקדים את המכנסיים לכתונה, והמשנה לא הקדימה לשנותן כסדר לבישתן.

ומקשינן: **ותנא מאי טעמא אקדמיה לכתונתא?** מדוע התנא הקדים לשנות את כתונת לפני מכנסיים, הרי המכנסיים קודמים לבישה?

ומתריצין: **משום דאקדמיה קרא!** משום שהכתוב הקדימו⁽¹⁵⁾, שכתוב בפסוק:

כמו החושן, והוא כמין סינר שלובשו על בגדיו מאחוריו חוגרו מלפניו כנגד לבו.

ג. **ומעיל העשוי מתכלת בלבד**, ועל שוליו פעמוני זהב, כדי שישמע קולו בבואו אל הקודש.

ד. **וציין, כמין טס של זהב**, וכתוב עליו "קודש לה", ונתון היה על מצחו.

ותניא בברייתא: מניין שלא יהא דבר קודם למכנסיים? שלא ילבש בגד אחר קודם למכנסיים אלא ילבש ראשונה את המכנסיים⁽¹⁴⁾.

שנאמר [ויקרא טז ד]: "ומכנסי בד יהיו על

אבל לדעת הראב"ד [שם] שכלאים בבגדי כהונה הותר אפילו שלא לצורך העבודה, מדוע לא נקט התנא אבנט קודם למצנפת כסדר הפסוק.

ותירץ הבית הלוי [חלק א סימן א אות ז] כי אפשר שהראב"ד אינו מתיר ללבוש כלאים אלא רק אם הוא לבוש כל הבגדים והוא ראוי לעבוד אבל כל זמן שחסר לו אחד מן הבגדים, גם הראב"ד מודה שיש איסור כלאים כיון שאינו ראוי לעבוד. וגם כל זמן שאינו לבוש בכל בגדי הכהונה, הרי הוא נחשב כזר, כמבואר בכמה מקומות: "אין בגדיהם עליהם — אין כהונתם עליהם". וכיון שנחשב כזר, פשוט שיש עליו איסור כלאים אם ילבש את האבנט של בגדי הכהונה, לכן נקט התנא את האבנט אחרי כל הבגדים. וסיים הבית הלוי שאין אנו צריכים לתירוץ זה, שהרי בלא זה ישב השאגת אריה בעצמו קושייתו בטוב טעם גם להראב"ד.

וכך תירץ השאגת אריה [סימן כט], מה שהקדים הפסוק אבנט למצנפת, אינו מחמת עדיפות, ואין חשיבות לזה יותר מזה, אלא שאי אפשר לכתוב שני דברים כאחד, ואף על פי

השני, דהיינו החליצה חמורה מן הרקיקה, שהחליצה היא המעכבת ולא הרקיקה, לזה הוצרך לומר שהסדר שבמשנה אינו מעכב, ואף שהחליצה חמורה מן הרקיקה, אף על פי כן אם הקדים רקיקה לחליצה — יצא, וחליצתה כשרה.

14. בגבורת ארי [יומא כג ב] דייק, שמשום כך לא נקטו בברייתא בלשון: מנין שיהיו המכנסיים קודמים, כי לשון זה היה משתמע, שרק לכתחילה צריך לעשות כן, מה שאין כן הלשון: שלא יהא דבר קודם למכנסיים, משמעותו: שהוא מעכב.

15. השאגת אריה הקשה, אם התנא הקדים כתונת למכנסיים, אף שסדר לבישתם הפוך, מפני שהכתוב הקדימו, אם כן מדוע הקדים התנא מצנפת קודם לאבנט, והרי בפרשה כתוב קודם אבנט ואחר כך מצנפת, ובשלמא לדעת הרמב"ם [כלי המקדש ח יב] לא קשה, כי מוכרח ללבוש את האבנט בסוף הליבישה סמוך לעבודה, כיון שיש באבנט כלאים, והותר רק לצורך העבודה.

ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה",
ולעובד עבודה זרה שהן עבירות חמורות.

מאי חומרא? ומה היא חומרתן של עבירות אלו, עד שאנו אומרים, כי סוג המיתה הניתנת בהן, ודאי היא חמורה משאר סוגי המיתות — **שכן** בעבירות אלו **פרשט ידו בעיקר**, שחוטא בה' יתברך, ומשום כך עבירות אלו חמורות מאוד, ואם בעבירות חמורות אלו התורה חייבה אותו סקילה, סימן שהיא מיתה חמורה.

ומקשינן: **אדרבה, שריפה חמורה** מסקילה, **שכן שריפה ניתנה לבת כהן שזינתה, ומאי חומרא** ומה היא חומרתה של בת כהן שזינתה — **שכן מחללת את אביה!** [כמו שיתבאר לקמן נב א] שאם היו נוהגים באביה קודש, מעתה נוהגים בו חול, שאומרים עליו: ארור האיש שילד בת זו, ארור האיש שגידל בת זו (17).

"כתונת בד קודש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו" (16).

ומקשינן: **וקרא מאי טעמא אקדמיה?** מדוע הפסוק הקדים את כתונת למכנסים.

ומתריצין: **משום המכסיא כולה גופיה עדיפא ליה**, התורה מעדיפה להביא קודם את הבגד שמכסים בו את כל הגוף, והכתונת מכסה את כל הגוף, מה שאין כן מכנסים אינו מכסה אלא רק את חצי הגוף.

שנינו במשנה, שלדעת תנא קמא, סדר המיתות לפי חומרתן הן, קודם **סקילה** ולאחריה **שריפה כו'**.

ומבארין: **סקילה** לדעת תנא קמא **חמורה משריפה** — **שכן עונש מיתה בסקילה ניתנה למגדף**, המברך את השם [בלשון סגי נהור] שנאמר [ויקרא כד יד]: "הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את

מהאבנט, לכן כתב את אבנט אחרון, ובכהן גדול הקדים התנא את חשן ואפוד למעיל, כדי להסמיך את מעיל לציץ שבשניהם תכלת לבד.

16. ביד רמה כתב: שאנו לומדים שהמכנסיים קודמים בלבישה לכתונת, מכך שלא כתוב: "ומכנסי בד ילבש" שמשמעותו שלאחר לבישת הכתונת ילבש את המכנסיים, אלא כתוב: "יהיו על בשרו" דהיינו כשלושב את הכתונת כבר יהיו המכנסיים על בשרו.

17. הרמ"א [או"ח קכח מא] כתב: יש אומרים, כהן שיש לו בת שהמירה לעבודת כוכבים, או שזינתה, אין מחוייבים עוד לקדשו, כי אביה היא מחללת. והקשה עליו המגן אברהם [ס"ק סב] מכאן, שאם נאמר שבת כהן גם אם עבדה עבודה

ששוים הם, בעל כרחו צריך הכתוב להקדים את האחד לשני.

וכיון שהכתוב לא הקדים אבנט למצנפת בדווקא, לכן לא חשש התנא לנקוט אותם כפי סדר הכתוב, שהרי הכתוב עצמו לא נקט כן מחמת סדר מסויים, אלא רק משום שאי אפשר לכתוב שני דברים כאחד.

מה שאין כן גבי כתונת ומכנסים, כיון שהמכנסיים קודמים בלבישה, ואף על פי כן הכתוב הקדים את הכתונת, משמע שבדווקא נקט כן הכתוב, והיינו משום שהכתוב מעדיף להביא קודם את הבגד המכסה את כל הגוף, לכן גם התנא הקדימו, כיון שהכתוב הקדימו בדווקא.

וברש"ש כתב כי מה שהתנא הקדים מצנפת לאבנט שלא כסדר הלבישה, היינו משום שכל הבגדים של כהן הדיוט הם של בוץ חוץ

מחללת ומזנה בית אביה, והכתוב החמיר עליה, שהרי נשואה בת ישראל דינה בחנק, שהיא המיתה הקלה מכולן, ואילו ארוסה בת ישראל דינה בסקילה⁽¹⁾.

וכן סקילה חמורה מסייף — שכן מיתת סקילה ניתנה למגדף ולעובר עבודה זרה.

ומאי חומרא של עבירות אלו — כדאמרן כמו שאמרנו לעיל, שכן בעבירות אלו הוא מורד בה' יתברך.

ואם מצינו בעבירות חמורות אלו שנידון בסקילה, סימן הוא שסקילה היא מיתה חמורה.

ומקשינן: אדרבה, יש לומר סייף חמור מסקילה, שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת. ומאי חומרא, מה היא חומרתה של עיר הנדחת,

אם כן קשה מנין לחכמים שהסקילה חמורה משריפה, מכך שמצינו שניתנה לעבירה חמורה כמו מגדף ועבודה זרה, אולי השריפה חמורה מסקילה שהרי מצינו שניתנה לבת כהן שזינתה שהיא עבירה חמורה⁽¹⁸⁾?

ומתצינן: קסברי רבנן, רק בת כהן נשואה שזינתה יוצאה מכלל בת ישראל שזינתה מחנק לשריפה, אבל ולא ארוסה, בת כהן ארוסה שזינתה לא יצאה מכלל בת ישראל ארוסה שזינתה, שדינה בסקילה.

ומדאפקה רחמנא, מכך שהוציא הכתוב לארוסה בת כהן מכלל נשואה בת כהן, שאין דין הארוסה בשריפה אלא בסקילה — שמע מינה סקילה חמורה.

כי הארוסה חמורה מהנשואה, שהארוסה

מפושט יד בעיקר.

1. רש"י הקשה, הרי הטעם שחכמים אמרו שרק בארוסה ולא בנשואה, התורה שינתה את דינה של בת כהן שזינתה מבת ישראל, אין זה אלא משום שחכמים סוברים שהסקילה חמורה משריפה, ולכן על כרחך לא יצאה ארוסה בת כהן מכלל ארוסה בת ישראל מסקילה החמורה לשריפה הקלה. ואם כן קשה, כיצד לומדים מכאן שסקילה חמורה, הרי כל דינם נובע מהקביעה שסקילה חמורה, אבל אם חכמים היו סוברים ששריפה חמורה, היו אומרים שגם ארוסה בת כהן יצאה מכלל ארוסה בת ישראל מסקילה לשריפה החמורה, אם כן מה הראיה מכאן שסקילה חמורה משריפה.

ולכן לומד רש"י כי מה שארוסה בת כהן דינה בסקילה, אינה ראייה לדברי חכמים, אלא ישוב לדבריהם. ועיקר ראייתם היא מכך שניתנה

זרה, היא מחללת את אביה, אם כן מנין למקשן ששריפה חמורה מסקילה, והרי גם בת כהן העובדת עבודה זרה ודינה בסקילה, היא מחללת את אביה, אלא מוכרח מדברי הגמרא, שדווקא בזנות היא מחללת את אביה, שהיה על אביה לשומרה מזנות שלא תתייחד עם שום אדם, אבל בשאר עבירות אינו יכול לשומרה.

18. הר"ן בחידושיו הקשה, כיצד אפשר להקיש כבוד בשר ודם לכבוד המקום, עד כדי כך שהמקשן סבר כי מחללת אביה חמור יותר מפושט יד בעיקר.

ותירץ, מה שהמקשן סבר שמחללת אביה חמור יותר, מפני שיש גם היקש, שהוקש כבוד אב ואם לכבוד המקום, וגם כשהיא מחללת את אביה, היא עושה לו נזק, מה שאין כן כשפושט יד בעיקר, שאינו יכול לעשות נזק למקום ב"ה. לכן סבר המקשן, שמחללת אביה חמור יותר